

Ustymenko-Kosorich O. The Structure of the Serbian Accordion School

The article accordion School as a phenomenon of cultural and educational tradition in this sense, the importance of education deepens sociocultural function, allowing to identify the school as an educational category. Functional characteristics of playing accordion revealed structural components bayanno akordeonnoy-school in general pedagogy, music education, such as: motivation and stimulating, informative and leadership, communicative, imaginative creative, technical evolution, technological and emotional-performing.

Key words: accordion, structural components, education, accordion School, functional components, the leaders, the student, teacher.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 373.091.2(73)

В. П. Шпак

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ У США: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАДАННЯ

У сучасних умовах розвитку української держави особливої актуальності набуває проблема особистісного та соціального зростання дітей на всіх вікових етапах розвитку. Соціально-економічні трансформації, які відбуваються в суспільстві, провокують негативні тенденції, що виявляються через зниження матеріального, соціального та загальнокультурного рівня населення, загострюють проблему духовно-морального виховання підростаючого покоління. Особливого впливу зазнають діти, адже саме дитинство виступає найбільш незахищеною категорією в період суцільних трансформацій та змін.

Соціально-педагогічна наука все частіше звертається до особистості дитини, визнаючи її суб'єктність та пріоритетність у процесі вирішення власних життєвих труднощів, орієнтується на самореалізацію та самоактуалізацію особистості у процесі її соціалізації. Важливим складником комплексної допомоги на рівні держави виступає педагогічна підтримка особистості кожної окремої дитини в освітньому процесі. Педагогіка підтримки посідає чинне місце в сучасному науковому полі, що зумовлено остаточним оформленням гуманістичної парадигми, переорієнтацією соціально-педагогічної науки в бік особистості, що розвивається, опорою на її власні можливості у процесі вирішення життєвих проблем та труднощів. Стратегія педагогічної підтримки виступає як частина соціально-педагогічної роботи з дітьми, завдяки чого

стає можливим формування в них позитивно забарвленої життєвої позиції в майбутньому.

Концептуальні засади педагогічної підтримки, що перебувають у стані наукового оформлення та становлення в Україні, знайшли своє відображення в зарубіжній теорії та практиці роботи з дітьми, які потребують допомоги. Закордонний досвід яскраво свідчить про необхідність розробки на науково-методичному та практичному рівнях системи надання комплексної допомоги та підтримки підростаючої особистості, що зумовлено протиріччями:

- між закріпленими на законодавчому рівні правами дітей та сучасним станом підтримки дитинства як інституту суспільства;
- між вимогами нормативно-правової бази та освітніх стандартів до виховання і соціалізації та наявним рівнем вихованості та соціалізованості учнів загальноосвітніх шкіл;
- між заявленими вимогами до педагогів як фасилітаторів в освітньому просторі і процесі особистісного становлення підростаючої особистості та реальним станом діяльності фахівців щодо педагогічно вираженої соціалізації дітей, їх особистісного становлення як неповторної та унікальної індивідуальності.

Зважаючи на окреслені протиріччя, доцільним, на нашу думку, є вивчення та узагальнення закордонного досвіду щодо педагогічної підтримки дітей в загальноосвітніх закладах та подальшої його впровадження у вітчизняній педагогічній теорії та практиці.

Проведений нами аналіз основних досліджень, у яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить про неодноразові спроби вивчення певних аспектів педагогічної підтримки дітей у країнах Європи, Великобританії, Нідерландах та США низкою вчених (Т. Анохіна, Н. Дем'яненко, С. Зайковська, Н. Касіцина, О. Кодатенко, О. Кутейнікова). Натомість, нині педагогічна наука володіє дещо фрагментарними уявленнями про сутність і структуру педагогічної підтримки в тій чи іншій країні світу, не маючи повноцінної картини щодо системи роботи фахівців у сфері надання допомоги та підтримки дитини в освітньому процесі загальноосвітньої школи. Особливий інтерес у цьому контексті для нас становить досвід педагогічної підтримки дітей у США, що має давні традиції та історію.

Тому метою статті є висвітлення й узагальнення практичного досвіду США щодо надання комплексної педагогічної підтримки дитини в освітньому процесі загальноосвітніх шкіл.

Поняття педагогічної підтримки дотепер ще не має сталого визначення в сучасному науковому полі та розглядається в контексті гуманістичної та особистісно зорієнтованої парадигми. Становлення концептуальних засад педагогіки підтримки у вітчизняній науці пов'язано з іменем О. Газмана, який стояв на позиціях педагогіки свободи та наголошував на необхідності розвитку свободоздатності в учнів, що розуміється як становлення вільної, творчої особистості, здатної до

самостійного пошуку та вибору в умовах відсутності тиску з боку дорослого та створення спеціального середовища для максимального саморозвитку дітей [1, с. 14]. Він розумів педагогічну підтримку як діяльність фахівців навчального закладу, яка спрямована на надання превентивної та оперативної допомоги дітям у вирішенні їхніх індивідуальних проблем, що пов'язані з фізичним та психічним здоров'ям, успішним просуванням у навчальній, міжособистісній та екзистенціальній сферах життєдіяльності [2, с. 22]. Слід підкреслити, що автор розглядав педагогічну підтримку як інтегративне утворення, що вміщує в себе психологічну, соціальну та медичну допомогу дитині.

У дослідженнях низки українських учених (І. Макаренко, В. Тесленко) педагогічна підтримка також трактується крізь призму діяльності професіоналів, що спрямована на допомогу дитині в самостійному вирішенні труднощів, що виникають у процесі життєдіяльності на засадах гуманізму та дитиноцентризму [3; 4].

На нашу думку, термін “педагогічна підтримка” має свої синоніми для позначення цього процесу в США, де він розкривається через „*guidance*”, що дослівно перекладається як „керівництво”, „спрямування” „стимулювання в певному виді діяльності”, та „*school counseling*” – „шкільне консультування”, коли мова йдеться про педагогічну підтримку дітей у межах школи. Слід наголосити, що означені терміни частіше за все використовуються інтегровано, тобто коли йдеться про підтримку особистості в межах навчального закладу, уживається термін „*school counseling and guidance*” – „шкільне консультування й керівництво” [2, с. 25 – 26]. На думку інших дослідників (Т. Анохіна, Н. Касіцина) більш коректний переклад підкреслює взаємозумовленість двох понять та тлумачиться як „керівництво через консультування”, тобто допомога дитині на засадах гуманізму та визнання її пріоритетності у процесі вирішення власних проблем.

Для повної характеристики поняття педагогічної підтримки в США слід звернути увагу на такий термін як „*classroom environment*”, що в перекладі означає „класне оточення”, „середовище класу” [5, с. 89]. Як бачимо, створення необхідної атмосфери, спеціального середовища для успішного розвитку кожної дитини є неодмінним складником педагогічної підтримки в США.

Наголосимо, що система *school counseling* має давні традиції, але науково-методологічне підґрунтя отримала після виходу робіт К. Роджерса (C. Rogers) „Консультування та психотерапія” („*Counseling and Psychotherapy*”, 1962 р.) та „Клієнтоорієнтовна терапія” („*Client-centered Therapy*”, 1951 р.). Теорія консультування, що запропонована вченим, базувалася на засадах гуманістичної психології, де клієнт визнавався суб'єктом власного розвитку, а діяльність консультанта зводилася до допомоги клієнту у визначенні пріоритетного орієнтира для вирішення проблем останнього на засадах сумісної взаємодії. У 1950-х рр. поширюється Американська асоціація шкільних консультантів (*American*

School Counselor Association) або ААШК, метою якої стала практична допомога учням щодо вирішення питань, пов'язаних із навчанням, соціалізацією та майбутнім професійним самовизначенням, в основу діяльності якої було покладено концепцію К. Роджерса [6]. Провідне завдання організації було не стільки в механічній допомозі учням у вирішенні певних проблем, скільки в наданні їм знань та вмінь для самостійного подолання виникаючих перешкод.

Пізніше теорія шкільного консультування набула стрімкого розвитку завдяки роботі Ч. Гілберт-Ренна (C. Gilbert-Wrenn) „Консультант у світі, що змінюється” (The Counselor in a Changing World), а також науковим здобуткам А. Маслоу (A. Maslow), Дж. Крамболта (John Krumboltz). У середині 1990-х рр. шкільне консультування набуло статусу невід'ємного складника системи освіти США.

Сучасна система шкільного консультування в США спирається на Національний стандарт для учнів (*National Standards for Students*), що був розроблений ААШК, та який визначає і класифікує необхідні для кожного учня знання, уміння та навички для гармонійного співжиття в соціумі та знаходження свого місця в ньому. Національний стандарт складається з трьох взаємопов'язаних розділів: академічний розвиток, професійний розвиток, особистісний (соціальний) розвиток, кожен з яких поділяється на три підрозділи (standard A, standard B, standard C).

Як бачимо, система шкільного консультування передбачає підтримку дітей у таких сферах їх становлення, як:

- академічне навчання – спрямоване на опанування знань, умінь та навичок, необхідних для успішного навчання;

- професійне самовизначення та розвиток – має на меті допомогу у визначенні та розвитку власних інтересів, нахилів та здібностей для успішної кар'єри в майбутньому;

- особистісне та соціальне зростання – спрямовує та координує діяльність дітей до самостійного подолання труднощів та перепон на шляху досягнення певної мети, допомагає налагодити стосунки з однолітками та дорослими, має на меті консультування щодо безпечної поведінки за межами школи [7; 8].

На основі зазначених сфер розвитку, кожен учень має опанувати т. зв. „навички успіху” (Student Success Skills або SSS), що складають тріаду:

- розумові навички (цілепокладання, здатність до запам'ятовування, зосередження, концентрації);

- соціальні навички (здатність до вирішення соціальних проблем, уміння будувати адекватні стосунки з іншими, навички роботи в команді);

- навички самоконтролю (емоційна рівновага, мотивація, самоповага, емпатія, толерантність тощо).

Традиційно в системі педагогічної підтримки США ключовою фігурою виступає *school counselor* – „шкільний консультант”, „шкільний порадає”, діяльність якого зосереджується на тому, щоб зробити освітній

процес та час перебування у школі для кожної дитини приємним та корисним.

Зазначимо, що функціональні обов'язки шкільного консультанта різняться в межах різних ланок освіти. Як відомо, у системі шкільної освіти США виокремлюють початковий (elementary school level), середній (middle school level) та вищий рівень (high school level). Акценти в роботі шкільного консультанта дещо зміщуються з переходом на наступний освітній рівень. Так, на елементарному рівні пріоритет у підтримці надається академічному розвитку та допомозі дитині в навчанні, на середньому – формуванню особистісних якостей, необхідних для успішного навчання, соціалізації та планування майбутньої кар'єри та на вищому – плануванню професійного зростання в майбутньому (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл часу шкільного консультанта в системі педагогічної підтримки на різних освітніх рівнях (у %)

Напрямок	Елементарний освітній рівень	Середній освітній рівень	Вищий освітній рівень
Академічний розвиток	35 – 45	25 – 35	15 – 25
Професійний (кар'єрний) розвиток	5 – 10	15 – 25	25 – 35
Особистісний (соціальний) розвиток	30 – 40	30 – 40	25 – 35

Зазначимо, що існує стале коло проблем, профілактика та вирішення яких входить до професійної сфери шкільного консультанта, серед них: 1) *відсутність стійкої навчальної мотивації*, що провокує небажання відвідувати старшу школу, суттєво звужує спектр вибору майбутньої професії; 2) *участь у підліткових асоціальних угрупованнях*; 3) *наркотична, алкогольна та тютюнова залежність*; 4) *раннє материнство*; 5) *шкільна жорстокість*; 6) *тероризм*.

Робота шкільного консультанта в США підкорюється чіткій програмі та річному плану, що він самостійно оформлює та який відповідає Національному стандарту. Аудиторні заняття, зазвичай, можуть проходити і з цілим класом, і в невеличких групах. Учням пропонується для роботи певний текст або відео (інколи шкільний консультант пропонує дітям самостійно ознайомитися з матеріалом заздалегідь) із подальшим його обговоренням. Система зворотного зв'язку передбачає написання дітьми есе, складання тестів, проведення бесіди тощо. У разі необхідності шкільний консультант може організовувати індивідуальні зустрічі з дітьми у власному кабінеті чи поза межами школи, дотримуючись суворої конфіденційності.

Для всебічної підтримки дитини діяльність шкільного консультанта не обмежується безпосередньою роботою з дітьми, а мережа його зв'язків

являє собою гнучку систему, що дозволяє впроваджувати комплексну педагогічну підтримку особистості шляхом інтеграції зусиль різних фахівців. Так, на *горизонтальному рівні* шкільний консультант співпрацює з педагогічним колективом школи, психологом та соціальним працівником, на *вертикальному* – з адміністрацією школи, іншими організаціями та службами (у разі необхідності). Для забезпечення всебічності педагогічної підтримки важливим є участь батьків як суб'єктів освітнього процесу, залучення яких дозволяє діяти одразу у двох напрямках: оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в поведінці дітей та вдосконалювати рівень власної педагогічної культури для впровадження педагогічної підтримки особистості дітей. Система зв'язків шкільного консультанта з різними суб'єктами педагогічної підтримки наочно представлена на рис. 1.

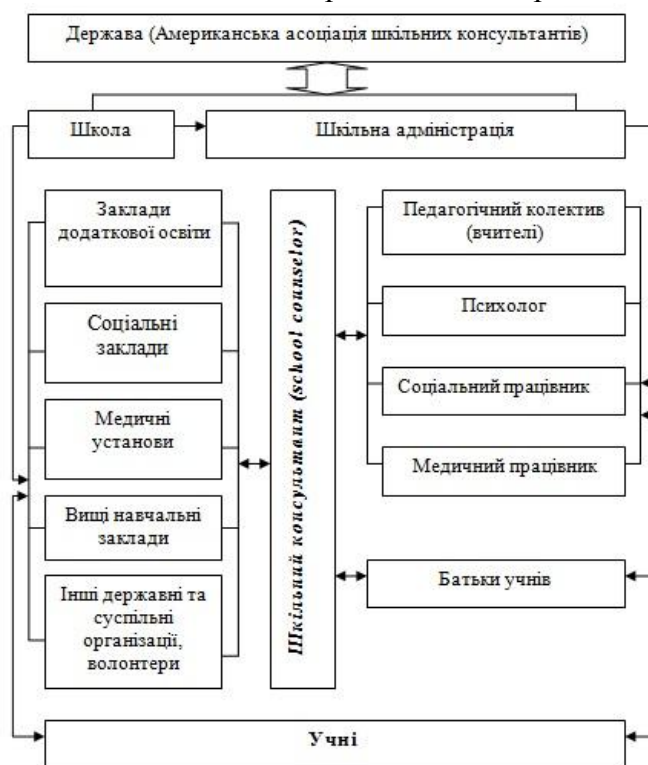

Рис. 1. Суб'єкти педагогічної підтримки дітей у США

Очевидно, що взаємодія суб'єктів педагогічної підтримки відбувається на трьох взаємопов'язаних рівнях: макрорівні, мезорівні та мікрорівні. *Макрорівень* уособлює собою державу та її політику щодо педагогічної підтримки дітей в освіті. Як було зазначено вище, важливу роль на цьому рівні відіграє Американська асоціація шкільних консультантів, чия місія полягає в розповсюдженні ідей шкільного консультування через підвищення кваліфікації шкільних консультантів, обмін досвідом, підтримку досліджень у галузі педагогічної підтримки дітей на державному рівні [9].

На *мезорівні* шкільний консультант співпрацює з мережею установ, що постають як необхідний складник всебічної педагогічної підтримки. До

партнерів шкіл у процесі педагогічної підтримки можна зарахувати заклади додаткової освіти, соціальні заклади, медичні установи, вищі навчальні заклади, інші державні та суспільні організації.

Така співпраця спрямована на роботу в двох провідних напрямках: професійне самовизначення дітей та профілактику (корекцію) асоціальної поведінки серед молоді. Для вирішення окреслених завдань використовується найбільш популярна форма роботи – *classroom speakers*, що перекладається як „класні оратори”, „ті, хто розповідає щось у класі”, що на практиці реалізується через запрошення представників тих чи інших професій до лекції або невеликої презентації.

Важливим аспектом діяльності на мезорівні є активна пропаганда адміністрацією школи педагогічної підтримки серед дітей. З цією метою учням пропонується ознайомитися зі спектром діяльності та професійними обов'язками шкільного консультанта на сайті школи. У випадку наявності двох чи більше консультантів, школа має повідомити про біографічні дані кожного та рівень їх професійної компетентності.

Мікрорівень у системі педагогічної підтримки представлений такими суб'єктами як шкільна адміністрація, вчителі, психолог, соціальний та медичний працівники, батьки дітей.

Взаємодія шкільного консультанта з адміністрацією школи спрямована на:

- створення сприятливого соціального середовища та психологічного клімату у межах школи;
- діагностику потреб учнів для майбутнього професійного самовизначення;
- відслідковування проміжних та підсумкових академічних результатів учнів;
- створення мультидисциплінарної команди з метою допомоги учням в особистісному зростанні.

Співпраця з учителями, психологами, соціальними та медичним працівниками школи дозволяє:

- створювати належне середовище в кожній класній кімнаті, що відповідає нормативним вимогам до розумового, емоційного та творчого розвитку дітей;
- допомагати дітям долати академічні труднощі, шляхом розвитку в них необхідних навичок самостійного вирішення освітніх проблем;
- здійснювати вчасну діагностику для оперативного втручання та надання допомоги щодо профілактики асоціальної поведінки учнів (уживання алкоголю, наркотиків, участь у асоціальних угрупованнях, прояви жорстокості, агресії, негативна поведінка через розлучення батьків, суїцидальна поведінка тощо).

Узаємодія з батьками учнів як важливими суб'єктами педагогічної підтримки спрямована на вирішення низки завдань: 1) навчання та консультування батьків щодо фізичного, розумового, емоційного та особистісного розвитку дітей (індивідуальні та групові форми роботи);

2) консультування щодо професійного визначення та планування кар'єрного зростання учнів (інформування щодо мережі навчальних закладів, вимог до вступу, вступних програм тощо); 3) розвиток навичок комунікації з дітьми на різних вікових етапах для успішної соціалізації останніх.

Таким чином, педагогічна підтримка в США являє собою систему діяльності шкільного консультанта, який допомагає учням у особистісному самовизначенні та реалізації власного потенціалу в навчальній, професійній та особистісній сферах життєдіяльності шляхом інтеграції та координації зусиль різних суб'єктів освітнього процесу. Система педагогічної підтримки у США має розгалужену систему допомоги дітям в освітньому просторі, що спрямована на особистісне зростання кожної особистості. Ключовою фігурою, що забезпечує координацію зусиль усіх суб'єктів педагогічної підтримки виступає шкільний консультант, який діє одразу в декількох напрямках, що дозволяє вчасно реагувати на проблеми дітей. Дослідження та адаптація американського досвіду підтримки дітей в загальноосвітніх закладах до освітніх традицій України виступає, на нашу думку, важливим завданням сучасної педагогічної теорії та практики.

Список використаної літератури

- 1. Газман О. С.** Теория: что такое педагогическая поддержка. / О. С. Газман // Клас. рук. – 2000. – № 3. – С. 6 – 33.
- 2. Касицина Н. М.** Педагогика поддержки. / Н. М. Касицина, Н. Н. Михайлова, Н. Н. Юсфин, С. М. Миркес и др. – СПб : Агентство образовательного сотрудничества, 2005. – 160 с.
- 3. Макаренко І. В.** Соціально-педагогічна підтримка батьків дітей раннього віку з особливими потребами : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Макаренко Ірина Володимирівна. – Луганськ, 2009. – 232 с.
- 4. Тесленко В. В.** Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні : монографія / В. В. Тесленко ; М-во освіти і науки України та ін. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 368 с.
- 5. Кутейникова Е. Е.** Педагогическая поддержка социализации младших школьников : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. / Кутейникова Елена Евгеньевна : СПб., 2002. – 212 с.
- 6. Brief A.** History of School Guidance and Counseling in the United States [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://education.stateuniversity.com/pages/2023/Guidance-Counseling-School.html>.
- 7. Sommers-Flanagan J.** This is Not Your Grandparents' School Counselor / Sommers-Flanagan J., Somers-Flanagan R. // [Електронний ресурс]: School counselor, 2005. – Режим доступу : http://www.ascaschoolcounselor.org/article_content.asp?edition=91§ion=145&article=1228.
- 8. ASCA National Standards for Students** [Електронний ресурс] – Режим доступу : ascamodel.timberlakepublishing.com.
- 9. About ASCA** [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.schoolcounselor.org/content.asp?pl=325&sl=127&contentid=127>

Шпак В. П. Педагогічна підтримка дітей у США: теорія та практика надання

Розглянуто проблему педагогічної підтримки особистості дитини в умовах загальноосвітніх шкіл США. Проаналізовано сутність поняття „педагогічна підтримка”, досліджено змістові характеристики процесу підтримки дітей в США на сучасному етапі. Виявлено, що ключовою фігурою педагогічної підтримки в США є шкільний консультант, який співпрацює з широким колом суб’єктів підтримки для надання комплексної допомоги дітям у їх академічній, професійній та особистісній сферах розвитку.

Ключові слова: педагогічна підтримка, шкільний консультант, Національний стандарт для учнів, Американська асоціація шкільних консультантів.

Шпак В. П. Педагогическая поддержка детей в США: теория и практика оказания

Статья посвящена проблеме педагогической поддержки личности ребенка в условиях общеобразовательных школ США. Проанализировано сущность понятия „педагогическая поддержка”, исследованы содержательные характеристики процесса педагогической поддержки детей в США на современном этапе. Выведено, что ключевой фигурой педагогической поддержки в США выступает школьный консультант, который сотрудничает с широким кругом субъектов поддержки для оказания комплексной помощи детям в академической, профессиональной и личностной сферах развития.

Ключевые слова: педагогическая поддержка, школьный консультант, Национальный стандарт для учеников, Американская ассоциация школьных консультантов.

Shpak V. P. School Counseling in the USA: Theoretical and Practical Aspects

The article is dedicated to the problem of school counseling in the comprehensive schools in the USA. The essence of definition “school counseling” is analyzed; the content aspects of the process of school counseling in the USA in modern stage are investigated. The author has defined that the main person in the school counseling process is school counselor, who cooperates with different subjects for giving help children in their academic, career and personal development.

Key words: school counseling, school counselor, Nation standard for students, American Association of School Counselors.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.